

THE MYTHICAL CONSCIOUSNESS**Otilia Sîrbu, Assist. Prof., PhD, Hyperion University of Bucharest**

Abstract: To be conscient means to feel. To be conscious means to feel, to be able to perceive and analyze the world we are a part of, to feel it, to transfer our emotions and make our mark on the emotional. To know how to speak of all this. To perceive and feel the emotions of this universe that sees us as living beings, worthy of recognition. Life has to be about sharing solidarity, universal sympathy, of the infinite because God gave man His abilities, attributes and characteristics.

Keywords: myth, conscience, sacred, profane, truth.

Secolul al XX-lea poate fi definit în multe feluri conform caracteristicilor, atitudinilor sau consecințelor sale. A fost un secol sângeros, dominat de violențe, înveșmântat în mantia morții de la un capăt al altuia al pământului. Nu a iertat nimic, nici măcar pe el însuși. A supus întreaga omenire ce i-a fost martoră unor decizii nedrepte și nejustificate pentru un secol atât de înaintat cronologic, istoric, social și politic. Nedrept prin felul de a înțelege viața oferindu-i moartea total neasumat.

Din punct de vedere cultural, intelectual, artistic dominante în acest secol al XX-lea au fost și cele două curente „spiritualiste”: preocuparea pentru magie mit și rit, dar și o fenomenologie teologizantă. Lumea întreagă a fost supusă atunci, ca și acum unor provocări. Cât din ele mai sunt astăzi la fel de actuale? Poate fi mitul, de exemplu, o altă realitate care ar putea salva spiritual secolul XXI?

Economic, noile tehnologii, ritmul alert al inovațiilor, legea pieței, nu numai că vor impune o natură diferită a acțiunilor umane, dar vor da (dacă nu cumva s-a și întâmplat) naștere unui hiperimperiu. Făuritor de valori economice, comerciale, virtuale, politice, tot atât real ca și consecințele sale: alienarea, sărăcia, sacrificiul necondiționat al omenirii.

Cum poate mitul, revenind la el, într-o astfel de lume, salva spiritual omenirea?

Era internetului cu mijloacele sale de comunicare în masă poate fi și o lume a oportunităților spirituale. Nu numai modernizarea, debirocratizarea sau o viață materială calitativ mai bună, ca minime exemple, ar trebui să fie preocupările majore ale omenirii secolului XXI. Ființa umană poate încerca o metamorfozarea a sa, din obiect în subiect. O cultură de „masă” ce s-ar putea esențializa printr-o raportare permanentă, printr-o asumare a consistenței intelectuale reale. Deloc imitativă. Un prim gest de rezistență în fața indiferenței lumii prin acceptul umanului în toate nuanțele sale. Toate acestea și multe altele ar pregăti lumea spiritual spre o nouă conviețuire, un alt gen de raport cu istoria, cu timpul, cu socialul, politicul, existențialul în toate datele sale. S-ar putea astfel revanșa pentru multele nedreptăți ale secolelor trecute, ale istoriei lor.

În toate aceste date, mizăm pe o revenire a mitului, ca formă de rezistență în fața vieții. Dar, până la demonstrația ultimă, se cuvine a ne reîntoarce în timp la ceea ce a fost

fundamental, începutul. Ne-am oprit asupra unui autor cunoscut pentru preocuparea sa pentru mit, Georges Gusdorf. În cartea sa, el vorbește despre izgonirea mitului pe care, din fericire, nu o consideră definitivă.

„Conform unui dinamism frecvent în viața mentală, pe care psihanaliza îl ilustrează cu numeroase exemple, elementul cenzurat revine ca o remușcare, cu atât mai insistent cu cât a fost mai mare energia depusă pentru a-l respinge. Nici măcar succesele științei nu ne pot înșela în privința incapacității sale de a satisface pe deplin nevoia spirituală a omului. Cu alte cuvinte, schema care presupune o trecere continuă de la o stare a gândirii la alta, conform formulei lui Comte, sau un progres al epocilor inteligenței, în maniera lui Brunshvicg sau a scientismului secolului al XIX-lea, se lovește de o rezistență de neînving din partea realului, sau mai degrabă de un refuz”.¹

Așadar, elementul cenzurat nu numai că nu revine, ci își revendică în prag de secolul XXI, dreptul existențial.

În studiul nostru ne-am raportat la realitatea conștiinței, factor determinant în realitatea mitului. Ne-am reamintit de conștiința primitivă, de conștiința logică, de conștiința globalizantă, de conștiința mitică. Toate aceste „elemente” în evoluția umană au putut exista, au devenit viabile pe rând sau concomitent prin permanentul raport la opinia publică, opinia celuilalt.

Ceea ce ar trebui precizat mai întâi de toate este faptul că toate formele de conștiință au la origine forma supremă a conștiinței mitice. Din ea s-au degajat toate, din armonia conștiinței mitice, din nostalgia începutului. Datorită acestei supremații, merită efortul de a ne reîntoarce și supune ei.

Orice raportare umană la esența existențială este un act mitic. Este o formă de „răsucire” unică spre cel dintâi din noi, din eu-ul nostru, copleșit de generozitatea sinelui. Cât de intens este acest act depinde de fiecare dintre noi, deși arhetipal suntem aceiași. Diferă intensitatea imaginației, a trăirii, a dăruirii și a capacității de regenerare a acestor date. Orice ființă umană are un trecut și un viitor. Depinde de cât de prezentă este cu ea însăși, de cât de „supusă” poate fi propriei sale revelații în fața Universului. Supușenia aceasta poate oferi șansa universului celui care acordă cu aceeași intensitate, în aceeași măsură atenție sinelui și eu-ului. Prin conștiința de sine, prin conștiința eu-ului, prin conștiința axei celor două realități, ființa umană nu se poate pierde „în lume”. Se poate doar statornici în veșnicie. Se poate raporta la ea, fără să se anuleze pe sine, prin raportarea la eu-ul dogmatic. Din acest raport se naște mitul. Raportul cu sinele, cu viața concretă, cu viața ta, cu viața celuilalt, nu neapărat în ideea de aproapele tău, raportul comunitar. Se definește astfel prezența ta în lume. Intenția mitică, așa cum afirmă Gusdorf, este cea care definește modalitățile acestei prezențe în lume.

„Conștiința valorilor ca focar de mituri constituie inventarul virtual al semnificațiilor umane, totalitatea a ceea ce omul adaugă naturii atunci când se stabilește acolo”²

O lume fără mituri, nu numai că nu ar fi umană, ci, pur și simplu, nu ar mai fi... o lume care să îi aparțină.

Dincolo de marile sisteme filosofice, de orice descoperire tehnică sau științifică, de concepții raționale sau logice, de influențele cotidianului imediat, există realitatea magică a mitului. El cristalizează starea de plenitudine existențială.

¹Georges Gusdorf, *Mit și metafizică*, Timișoara, Editura Amarcord, 1996, p.248

„Intenția mitică trasează mediul de gândire, ca și mediul de acțiune. Ea trimite la ființa care se află dincolo, conferind fiecărei afirmații prelungirile escatologice fără de care n-ar fi decât ceea ce este. Intuiția fundamentală a filosofului, gândul unic ce realizează unitatea marelui său proiect, corespunde unei țintiri spre plenitudine, mereu oferită și mereu refuzată. Ea joacă deci rolul de introducere în totalitate, care este esențialmente rolul mitului. Fără îndoială, el nu se mai oferă aici ca materie. Sau, mai degrabă, el va fi dezmințit de fiecare dată când se prezintă ca materie. Mitul alegerii destinului la Platon, ca și cel al adoptării inteligibilității la Kant, nu sunt convingătoare pentru rațiune. Dar intenția mitică subzistă, mult mai puternică atât ca existență cât și ca țintă, ca ambiție pentru exercițiul total al gândirii. Critica poate respinge imaginile. Ea nu poate respinge ideile, ritmuri fundamentale, justificări ultime ale sistemelor. De altfel, Eul, Lumea și Dumnezeu, așa cum am văzut, sunt nu date, ci sensuri pentru expansiunea cunoașterii, nu conținuturi, ci forme ale rațiunii – aceasta intervenind atunci ca determinare a unei scheme ontologice a ființei în supunerea față de conștiința originară a valorilor”.³

Aceste rânduri au apărut scrise în 1953 iar autorul lor, Georges Gusdorf, un împătimit al mitului ar putea fi după atâta timp, așa cum s-a și întâmplat în dese ocazii, contestat. Din fericire, pentru mit, pentru realitatea lui, noi susținem punctul de vedere al autorului, punctual pe citatul de mai sus, dar și pe multe alte realități ale cărții pe temeiul faptului că Marele Timp al miturilor se justifică în acest început de secol 21. Marele Timp al miturilor în incontestabila sa veșnicie.

Altminteri, Gusdorf, firesc, poate pentru momentul său, era convins că mitul modern poate căpăta un caracter politic și social, că i s-ar cuveni prin modernitatea căutărilor umanității. Ceea ce nu a înțeles el, George Gusdorf, este faptul că mitul demontează political, socialul prin inefabilul căutărilor sale. Veșnic prezente. Prin rezultatul lor, prins între trecut și viitor. Prin plenitudinea existențială, dar și prin acel dor de început, de viață, de sine, dor minunile care se împlinesc sub ochii noștri, prin destinele ce ne-au fost hărăzite. Mitul este dorul de toate acestea și încă ceva în plus.

Secolul 21 este special datorită pasului hotărât, încă timid (firesc pentru orice început) cu care se îndreaptă spre un alt fel de gândire, spre o sensibilitate spirituală, spre o anume capacitate de înțelegere și diferențiere a dorinței de evenimentul final. Datorită acestui lucru, acea capacitate a imaginației declanșatoare a valorilor arhetipale, moștenirea noastră milenară, va da naștere unei percepții interioare. Consecințele au șansa de a fi fabuloase, cu o mare capacitate regenerativ umană. Construirea prin sacru, a unei noi ființe spirituale neabrutizate de începutul primitiv, ce își poate supune și reconstrui tehnologic o lume fără a se declara adepta unei rațiunii sterpe. Mentalul va putea fi dominat în aceeași măsură, oscilant pe principiul cotidianului imediat, al cotidianului magic, de ego, de Sine cu intenția de a anula ignoranța, atașamentul centrat pe exces. După un sângeros secol 20 și tot ce i-a premers lui, se impune imperios de către legile așezate ale universului nostru o corelație între matricea convergentă a omului și universului, sacrul deci, și construirea din interior a unui om nou, spiritualizat, căutător de adevărul fundamental. Mitul nu poate fi decât prezent, martor ocular al acestei întâlniri. Mitul nu e ficțiune, nu e basm, nu e un aranjament pentru a scoate profit indiferent cât ar fi de nuanțat. Mitul fixează rădăcinile noastre, valorile umane. Mitul construiește cuvântul și prin el scoate la lumină miracolul vieții.

„Într-adevăr, printr-un mister surprinzător, mitul se adresează fiecăruia în propriu-i limbaj. El aduce fiecăruia o revelație specială - evitând prin aceasta toate determinările obiective ale mitologilor profesioniști [...]. Mitul ne trimite la o formulă a omului. Nu numai mod de prezentare, formă de expresie, dar și, mai ales, mod de valori fundamentale”.⁴

⁴ Ibidem, p.261B

Bibliografie:

1. Alpay, E. 2000, Self Concept and Self esteem Education Psychology Interactive, Readings and Educational Psychology. Voldosta: State University
2. Aniței, M. 2000, Introducere în psihologia experimentală, București: Casa de Editură și

Presă

3. Boeree, G., 2006, Personality Theories, Shippensburg: University Shippensburg
4. Bonchiș, E., Drugaș, M. 2006, Introducere în psihologia personalității, Oradea: Editura Universității din Oradea
5. Brehm, S., Kassim, M. 1990, Social psychology. Boston: Houghton Mifflin Company
6. Eliade, M., 1995, Sacrul și Profanul, Ed. Humanitas, București
7. Eliade, M., 2011, Mitul eternei reîntoarceri, Editura Univers Enciclopedic Gold, București
8. Eliade, M., 1992, Istoria credințelor și ideilor religioase, Editura Universitas, Chișinău
9. Guardini, R., 2004, Ieșirea din Evul mediu - Sfârșitul modernității, Editura Humanitas, București
10. Jung C.G., 2003, Opere complete, vol. I, Arhetipurile și inconștientul colectiv, Editura Trei
11. Lipovetsky, G., 2007, Fericirea paradoxală, trad. Mihai Ungureanu, Editura Polirom, Iași
12. Ries, J., 2000, Sacrul în istoria religioasă a omenirii, Editura Polirom, Iași
13. Wunenburger, J-J., 2000, Sacrul, Editura Dacia, Cluj-Napoca.